

Гавриш А. В., бакалавр, Радіонова Н. Й., проф.

Київський національний університет технологій та дизайну

**ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ
ДЛЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА**

***Анотація.** У статті розглянуто значення управлінського обліку запасів для інформаційного забезпечення інноваційного розвитку виробничого підприємства. Досліджено значення інновацій для підприємства та вплив інноваційних матеріалів на прибутковість виробничих підприємств. Зазначено негативний вплив на підприємство недостатнього та надлишкового рівня запасів. Розкрито завдання управлінського обліку запасів для забезпечення інноваційного розвитку підприємства.*

***Ключові слова:** управлінський облік запасів; організація інформаційного забезпечення; інноваційний розвиток; облік запасів.*

Gavrish A. V., Radionova N. Y.

Kyiv National University of Technologies and Design

**THE IMPORTANCE OF INVENTORY MANAGEMENT ACCOUNTING
FOR INFORMATION SUPPORT FOR THE INNOVATIVE DEVELOPMENT
OF A MANUFACTURING ENTERPRISE**

***Abstract.** The article examines the importance of inventory management accounting for information support of innovative development of a manufacturing enterprise. The significance of innovations for the enterprise and the impact of innovative materials on the profitability of manufacturing enterprises were studied. The negative impact on the enterprise of insufficient and excessive levels of stocks is indicated. The task of management accounting of stocks to ensure innovative development of the enterprise is disclosed.*

***Keywords:** management accounting of stocks; organization of information support; innovative activity; accounting of stocks.*

Вступ. Ефективне використання нових сервісів та технологій необхідні для правильного прийняття управлінських рішень. Адже послідовність, достовірність, точність і своєчасність збору даних для прийняття управлінського рішення залежать від їх якості, адекватності, надійності та придатності облікової інформації для ефективного управління. Інформація є важливим джерелом стратегічного розвитку підприємства з метою реалізації нових видів діяльності. Від інформації залежать своєчасні та обґрунтовані управлінські рішення, адже важливо знати цілі та завдання бізнесу на тактичному й стратегічному рівнях для досягнення поставлених цілей і завдань.

Важливе значення в системі забезпечення ефективною інноваційною діяльністю виробничого підприємства має управлінський облік запасів, оскільки раціональна кількість запасів та інформація щодо їх ефективного використання є одними з основних економічних показників для забезпечення довготривалої й успішної діяльності підприємства. Інформація управлінського обліку про резерви запасів впливають на ефективність діяльності підприємства в цілому, та визначають майбутню можливість розширювати та активізувати інноваційну діяльність задля підвищення рівня прибутковості.

Теоретичні та практичні питання формування системи управлінського обліку запасів досліджували: П. Атамас, К. Друрі, А. Аткинсон, М. Шилз, С. Голов, Ч. Хорнгрен, П. Іванюта, К. Друрі, Р. Ентоні, П. Іванюта, В. Сопко, Л. Нападовська, Н. Ткаченко, та інші. Але, вплив управлінського обліку запасів на забезпечення інноваційного розвитку підприємства потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення значення управлінського обліку запасів для інформаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства.

Результати дослідження. Впровадження інноваційних технологій в сучасних умовах є найперспективнішою формою розвитку бізнесу, адже потреби суспільства постійно змінюються, що сприяє створенню нових умов для підприємств, які шукають нові методи розвитку та методи оновлення. Основною функцією є створення, поширення та застосування нових або модифікованих продуктів, які матимуть значний попит в сучасному суспільстві.

Інновації, а саме розробка та впровадження у виробництво нових матеріалів чи покращення функціональних характеристик вже існуючих, має стати повсякденною задачею кожного виробничого підприємства. Вчені розглядають інноваційну діяльність як систему зі складною структурою і багатограним характером, яка об'єднує технологічні, організаційні та соціальні нововведення, а їх реалізація має сприяти створенню нової моделі розвитку і забезпечувати оптимальне використання економічних, суспільних і природних ресурсів. Тобто кінцевою метою інновацій є насамперед поліпшення рівня життя суспільства [5, с. 31].

Як правило, інновації проходять певні етапи еволюції, та оновлюються за потребою суспільства. Одним із основних ресурсів, який споживається під час виробництва інноваційної продукції є запаси [6, с. 214]. Запаси для більшості підприємств являються вагомою складовою оборотних активів, їх частка залежить від специфіки економічної діяльності суб'єкта господарювання [1].

У сучасних умовах питання формування та ефективного використання запасів підприємствами, які активно займаються інноваційною діяльністю, є одним із найважливіших чинників. Для прийняття зважених рішень, бухгалтер має надавати достовірну фінансову інформацію, на основі якої здійснюється управлінський облік. Без сумніву, облік має значний вплив на інноваційну діяльність та результативність управління підприємством. Підвищення ефективності використання запасів є одним із головних чинників інноваційного розвитку підприємства, збільшення обсягів виробництва та загальної прибутковості діяльності [3, с. 228].

Визначальним чинником слід виділити інноваційний розвиток, який забезпечує конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, адже внутрішні і зовнішні ринки та їх динамічний розвиток сприятиме подоланню кризових ситуацій та досягненню економічного зростання на мікро- та макрорівнях.

Необхідність ведення управлінського обліку пояснюється потребою керівництва необхідною якісною, кількісною, фактичною та прогнозною інформацією. Інформація управлінського обліку необхідна для розроблення стратегічних, тактичних та оперативних цілей та завдань, планування та керування діяльністю, задля проведення фінансово-економічних розрахунків.

Виробничі запаси займають провідну роль в системі управлінського обліку, оскільки вони є складовою частиною виробничих витрат підприємства [7, с. 23]. А саме оптимізація витрат є основним завданням управлінського обліку. Класично, управлінський облік управління запасами, має перш за все, відслідковувати оптимальну кількість залишків запасів. Зрозуміло, що нестача запасів має для виробничого підприємства негативні наслідки: простої обладнання, зростання ціни через терміновість поставок необхідних запасів, чутливість до зростання цін, зміни валютних курсів тощо. Разом з тим слід відмітити, що для виробничого підприємства надлишкові залишки запасів так само негативно впливатимуть на економічний стан підприємства, як і нестача матеріалів. Надлишкові запаси-це відволікання значної кількості грошових коштів на їх

закупівлю, збільшення складських витрат, в деяких випадках-значні втрати якості чи кількості при зберіганні.

Головною метою управлінського обліку запасів щодо інформаційного забезпечення інноваційної діяльності є досягнення оптимального співвідношення «ціна-якість» продукції шляхом застосування оптимального підбору запасів. Для цього необхідно виконати такі завдання [2, с. 275]:

- збір та фіксування в первинних документах інформації про рух запасів;
- аналіз отриманої інформації про новітні матеріали та доцільність їх застосування у виробництві;
- щоденний контроль та моніторинг показників, що пов'язанні з використанням запасів та їх залишками;
- планування, оцінка та прогнозування потреби в запасах; прийняття раціональних рішень, щодо управління запасами.

Надана вище інформація демонструє, що процес управління інноваційною діяльністю виробничого підприємства тісно пов'язаний з обліком запасів. Тому, при організації управлінського обліку потрібно слідувати наступним принципам: послідовність, періодичність, автономність, узагальнення, контроль, превалювання сутності над формою та єдиний вимірник.

Відділам та структурним підрозділам, що несуть відповідальність за організацію та ведення управлінського обліку запасів, потрібно мати налагоджений та ефективний зв'язок між управлінським та бухгалтерським обліком. Оскільки управлінський облік в цілому, та управлінський облік запасів, не регламентується на загальнодержавному рівні, основою для формування даних управлінського обліку й складання звітності є бухгалтерський облік.

Організувати процес збору інформації в системі бухгалтерського обліку для подальшої інтеграції в систему управлінського обліку має багато переваг:

- Немає необхідності у подвійному обліку інформації про фінансово-господарську діяльність у бухгалтерському та управлінському обліку. Ви можете заощадити на оплаті праці та зменшити непотрібний документообіг.
- Відсутність розбіжностей між даними управлінського та бухгалтерського обліку.
- У результаті формування інтегрованих даних фінансової та управлінської звітності з'являється можливість створення єдиного інформаційного простору.
- Не потрібно вкладати великі кошти в автоматизацію управлінського обліку.

Інтеграція бухгалтерського та управлінського обліку спрямована на організацію аналітичних рахунків та записів на рахунках бухгалтерського обліку таким чином, щоб забезпечувати необхідною інформацією управлінський облік.

Аналіз такої системи має бути достатнім для: порівняння фактичних і планових показників, тобто узгоджуватися з підсистемою планування; проведення аналізу та прийняття оперативних рішень, тобто відповідати прийнятим підприємством методам управління і аналізу.

Основні складові організації управлінського обліку на основі трансформації даних бухгалтерського обліку наведена у таблиці 1.

Щоб управлінські звіти відображали достовірну інформацію та забезпечували необхідний рівень деталізації щодо наявності та руху запасів під час інновацій, запаси мають бути організовані до певних груп. Зокрема, підприємства можуть вибрати один із таких варіантів класифікації запасів [4]:

- за місцем знаходження запасів у виробничому циклі. Відповідно до цієї класифікації запаси можна поділити на такі групи: сировина і матеріали, незавершене виробництво, готова продукція та малоцінні швидкозношувані предмети;
- залежно від номенклатури запасів. При виборі цього варіанту підприємство класифікуватиме запаси окремо по кожній одиниці номенклатури. Використання цього варіанта виправдане, коли необхідно отримати максимальний прибуток;
- відповідно до центрів відповідальності, визначених структурою підприємства. За допомогою цього варіанту класифікації є можливість зрозуміти, які запаси та в якій кількості потрібні для кожного підрозділу;
- в залежності від ролі запасів, яку вони відіграють в процесі провадження інноваційної діяльності;
- за центром витрат. Вказаний варіант класифікації дозволяє визначити розподіл запасів на підприємстві за їх місцезнаходженням.

Таблиця 1

Організація управлінського обліку запасів на основі трансформації даних бухгалтерського обліку

Система управлінського обліку запасів	Система бухгалтерського обліку запасів
1. Елементи облікової політики щодо організації управлінського обліку запасів	1. Структурні підрозділи підприємства
2. Корегування даних, отриманих із системи бухгалтерського обліку	2. Первинні документи по надходженню, руху і списанню запасів
3. Консолідація даних	3. Рахунки бухгалтерського обліку з обліку запасів
4. Формування управлінської звітності	

Джерело: узагальнено за даними [8, с. 192–193].

На підставі норм П(С)БО 9 та вище зазначених класифікацій запасів підприємства на власний розсуд, відкривають аналітичні рахунки до окремих синтетичних рахунків обліку запасів [1].

Висновки. Запаси є однією з домінуючих частин активів, тому потребують коректного відображення інформації в системі управлінського обліку. Успішна діяльність виробничого підприємства та виробництво конкурентоспроможної продукції можливе лише за умови вчасного надходження якісних запасів та їх раціонального використання.

Управлінський облік запасів, в класичному розумінні, спрямований на інформаційне забезпечення керівництва інформацією про запаси, що надасть можливість обґрунтування ефективних управлінських рішень для підвищення прибутковості підприємства. Разом з тим, слід відмітити, що застосування інноваційних матеріалів сприятиме зростанню конкурентоспроможності продукції та, як наслідок, зростанню рівня фінансових результатів діяльності підприємства й покращення його економічних показників в цілому.

Для вирішення цієї проблеми необхідно провести реструктуризацію системи управлінського обліку, яка має забезпечити не тільки аналіз раціонального використання запасів, а й моніторинг доцільності застосування інноваційних матеріалів для підвищення конкретності власної продукції.

Список використаної літератури

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
2. Роева О. С. Розвиток управлінського обліку запасів в інформаційному забезпеченні інноваційної діяльності. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки: зб. наук. пр.* Кропивницький: ЦНТУ, 2020. Вип. 5 (38). С. 273–283.

3. Жуль В. О., Радіонова Н. Й. Організація аудиту виробничих запасів. *Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу: матеріали виступів ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених* (м. Київ, 25 березня 2021 р.). К.: КНУТД, 2021. С. 227–230.
4. Олійник І. В., наук. кер. Радіонова Н. Й. Облік, аналіз і аудит товарних запасів. *Міжнародний електронний науковий журнал "Наука онлайн"*. 2019. № 11 (листопад). URL: <https://nauka-online.com/ua/publications/ekonomika/2019/11/uchet-analiz-i-audit-tovarnyh-zapasov/>
5. Писаренко Т. В., Кваша Т. К., Рожкова Л. В., Коваленко О. В. Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році: науково-аналітична доповідь. К: УкрІНТЕІ, 2020. 45 с.
6. Радіонова Н. Й. Порядок організації стратегічного управлінського обліку за результатами проведеного аналізу = Order of strategic management accounting organization by analysis of results. *Сучасна економіка: вчора, сьогодні, завтра = Living Economics: Yesterday, Today, Tomorrow : International scientific and practical web-Congress* (Fribourg, May 23–24, 2016). Fribourg: ISAE Consilium, 2016. P. 213–216.
7. Радіонова Н. Й., Тищенко С. В. Методичні засади проведення аудиту виробничих запасів. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2020. № 16 (96). С. 21–24.
8. Radionova N., Breus S., Denysenko M., Khaustova Y., Matiukh A. Criterial approach to analysis of the cost management system of business structures. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2021. Том 1. № 36. С. 190–202.